

Політика

використання штучного інтелекту в освітньому процесі Бердянського державного педагогічного університету

затверджено Вченою радою Бердянського державного педагогічного університету,
протокол №2 від 11 вересня 2025 року

Преамбула

Штучний інтелект (ШІ) дедалі активніше інтегрується в освітнє середовище, змінюючи способи навчання, викладання й оцінювання результатів. Його застосування відкриває нові можливості для викладачів і здобувачів – від пошуку й структурування інформації та підтримки мовних і комунікативних компетентностей до аналізу навчальних даних і створення нових форм навчального контенту. Водночас використання ШІ супроводжується низкою викликів, зокрема ризиками для академічної доброчесності, валідності оцінювання, захисту персональних даних, авторських прав, рівності доступу тощо.

Особливої уваги заслуговує генеративний штучний інтелект (ГШІ), що створює новий контент – тексти, зображення, програмний код, мультимедіа. У цьому документі термін «ГШІ» використовується для позначення систем, здатних генерувати та трансформувати контент (наприклад, ChatGPT, Claude, Gemini, DeepSeek), тоді як «ШІ» означає ширший спектр технологій, що застосовуються в освіті і дослідженнях.

Бердянський державний педагогічний університет, як заклад, що забезпечує освіту фахівців всіх рівнів вищої освіти та активно інтегрується в європейський і світовий освітній простір, визнає необхідність врегулювання практик використання ШІ в освітньому процесі. Ця Політика спрямована на досягнення балансу між інноваційним потенціалом нових технологій та збереженням фундаментальних академічних цінностей: підзвітності, прозорості, чесності, рівності умов для всіх здобувачів освіти та довіри до результатів навчання.

Використання ШІ-інструментів для оцінювання/доступу до освіти підпадає під підвищені вимоги законодавства ЄС (Annex III AI Act); університет дотримується відповідних процедур і використовує лише інструменти з належною відповідністю провайдерів.

Документ встановлює принципи, правила та механізми, яких мають дотримуватися здобувачі освіти, викладачі й адміністративний персонал університету при використанні ШІ у навчанні, викладанні та оцінюванні. Він ґрунтується на міжнародних підходах до відповідального використання цифрових технологій, принципах академічної доброчесності, інклюзивності та відкритої науки.

Положення має рамковий характер і слугує основою для створення більш деталізованих інструкцій, рекомендацій та процедур на рівні окремих програм і підрозділів університету.

1 Загальні положення

1.1. Мета. Встановити правила відповідального використання генеративного штучного інтелекту (ГШІ) в освітньому процесі з метою збереження валідності оцінювання, академічної доброчесності, конфіденційності даних та формування ШІ-грамотності здобувачів освіти і викладачів.

1.2. Сфера дії. Положення поширюється на всі рівні освіти, усі форми та режими навчання (очний, змішаний, дистанційний), усіх учасників освітнього процесу (здобувачів, викладачів, гарантів освітніх програм та ін.).

1.3. Базовий принцип. Відповідальне використання ГШІ у навчанні дозволено за замовчуванням, якщо інше прямо не визначено викладачем для конкретного завдання або його частини, що виконується в контрольованому середовищі з метою збереження валідності оцінювання.

1.4. Принципи застосування

- **Підзвітність автора роботи.** Відповідальність за зміст і якість створеного контенту завжди несе здобувач або викладач, який(а) делегував(ла) завдання генеративному ГШІ; сам ГШІ не може вважатися автором чи співавтором.
- **Прозорість.** Кожен випадок використання генеративного ШІ має бути розкритий у стандартизованій формі із зазначенням інструментів, версій, дат та завдань, для яких вони застосовувалися.
- **Валідність і справедливість оцінювання.** Завдання та форми оцінювання повинні бути розроблені так, щоб результати відображали реальні знання й уміння здобувачів, навіть за умови використання ШІ, та забезпечували рівні умови для всіх учасників освітнього процесу.
- **Конфіденційність і безпека даних.** Використання ШІ не повинно порушувати правил захисту персональних даних, інтелектуальної власності та внутрішніх політик університету.
- **Інклюзивність та безбар'єрність.** Використання ШІ може застосовуватися як інструмент підтримки здобувачів з особливими освітніми потребами, забезпечуючи рівний доступ до навчання.

2 Нормативні засади

Положення розроблено з урахуванням міжнародних і національних рамок щодо етики ШІ, захисту даних, академічної доброчесності та якості освіти, зокрема: Рекомендації ЮНЕСКО з етики ШІ (2021), GDPR (Регламент ЄС 2016/679), Європейський AI Act, Рекомендації ЮНЕСКО з відкритої науки (2021), Європейський кодекс доброчесності в дослідженнях (ALLEA), закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про захист персональних даних».

3 Політична позиція та застосування ГШІ у навчанні

3.1. Політична позиція. Відповідальне використання ГШІ в освітньому процесі дозволено, окрім випадків, коли викладач прямо забороняє його використання для всього завдання або його частини і вимагає виконання у контрольованому середовищі (наприклад, іспити, перевірка базових компетентностей, акредитаційні вимоги).

3.2. Фіксація у силабусі та завданні. Викладачам рекомендовано у силабусах освітніх компонент та в умовах навчальних завдань зазначити режим використання ГШІ: «дозволено», «дозволено з обмеженнями» (із переліком дозволених цілей), або «заборонено в контрольованому середовищі». За відсутності такої вказівки застосовується режим «дозволено відповідально».

3.3. Прозорість використання. У всіх позааудиторних письмових роботах та проектах, де застосовано ГШІ, рекомендовано розкривати внесок ШІ. Університет рекомендує застосовувати стандарт GAIDeT (інструмент/версія/дата; делеговані завдання).

3.4. Підстави для обмежень. Тимчасові або точкові заборони можливі лише для збереження валідності оцінювання, забезпечення перевірки ключових індивідуальних компетентностей, дотримання конфіденційності, інтелектуальної власності, вимог акредитацій або коли характер завдання цього об'єктивно потребує.

3.5. Асистивні технології та інклюзія. Використання ГШІ як частини розумних пристосувань для здобувачів із ООП дозволяється згідно з університетськими політиками з дотриманням вимог конфіденційності.

3.6. Симетричність і довіра. Якщо викладач використовує ГШІ для формувального зворотного зв'язку або створення навчальних матеріалів, це має бути прозоро повідомлено студентам.

4 Ролі та відповідальність

4.1. Гаранти освітніх програм і групи забезпечення якості: узгоджують позицію щодо ГШІ на рівні ОП; переглядають результати навчання, методи навчання та оцінювання з урахуванням цього положення; забезпечують єдність підходів між дисциплінами.

4.2. Викладачі: визначають режим використання ГШІ у силабусах та завданнях; забезпечують валідність оцінювання; перевіряють розкриття використання ГШІ за допомогою Генератора GAIDeT у роботах; дотримуються вимог конфіденційності; пояснюють правила використання ГШІ та розкриття його

внесків, приклади допустимого/недопустимого використання, вплив на оцінювання та наслідки порушень.

4.3. Здобувачі освіти: використовують ГШІ відповідально; здійснюють критичну верифікацію виходів; виконують розкриття внесків ШІ; дотримуються вимог щодо оцінювань та конфіденційності.

4.4. Комісія з академічної доброчесності: консулює; розглядає інциденти; координує профілактику порушень і звітування.

5 Застосування GAIDeT в освітньому процесі

- 1 **Принцип прозорості.** Усі письмові роботи, проекти та інші завдання, виконані із залученням генеративного ШІ, повинні містити декларацію розкриття внесків ШІ. Рекомендовано використовувати таксономію GAIDeT. Це дозволяє викладачам і студентам чітко фіксувати, які завдання були делеговані ШІ, підкреслюючи при цьому повну відповідальність автора роботи (Детально про GAIDeT: <https://doi.org/10.1080/08989621.2025.2544331>).
- 2 **Зміст декларації.** У декларації зазначається:
 - інструмент(и) ШІ, що використовувалися (назва, версія);
 - конкретні завдання, делеговані ШІ;
 - підтвердження повної відповідальності автора за кінцевий результат.
- 3 **Місце декларації.** Декларація додається наприкінці роботи (наприклад, перед або після списку літератури) або в спеціально відведеному розділі завдання. Для усних презентацій чи проектних захистів допускається коротке усне повідомлення чи слайд-декларація.
- 4 **Генератор декларацій.** Для спрощення підготовки декларацій університет рекомендує використовувати онлайн-Генератор GAIDeT Declaration (<https://github.com/panbibliotekar/gaidet-declaration>), доступний:
 - українською: <https://panbibliotekar.github.io/gaidet-declaration/index-uk.html>
 - англійською: <https://panbibliotekar.github.io/gaidet-declaration/index>
- 5 При використанні онлайн-генератора і розкриття внесків ГШІ рекомендовано посилатися на вихідне джерело:

Suchikova, Y., Tsybuliak, N., & Teixeira da Silva, J. A. & Nazarovets, S. (2025). GAIDeT (Generative AI Delegation Taxonomy): A taxonomy for humans to delegate tasks to generative artificial intelligence in scientific research and publishing. Accountability in Research, in press. <https://doi.org/10.1080/08989621.2025.2544331>

6 Оцінювання та валідність

6.1. Класифікація робіт.

а) Контрольовані оцінювання (іспити, аудиторні тести, практикуми, захисти) – можуть вимагати заборони ГШІ та виконання в контрольованому середовищі.

б) Неконтрольовані роботи (домашні, проекти, есе) – ГШІ дозволено відповідально з обов'язковим розкриттям.

6.2. Дизайн завдань. Викладачі проектують завдання з урахуванням існування ГШІ (оригінальність, контекст курсу, проміжні артефакти, усні компоненти, рефлексії, робочі журнали).

6.3. Детектори ШІ. Автоматичні «детектори» ГШІ не можуть бути підставою для висновку про недоброчесність; потрібна сукупність ознак та належна процедура розгляду.

6.4. Підозри на порушення. Застосовується порядок розгляду, визначений Кодексом академічної доброчесності (право на пояснення, прозорий стандарт доказовості).

6.5. Асистивні технології. Для осіб з ООП дозволені пристосування з використанням ГШІ відповідно до університетських процедур; це зазначається в умовах оцінювання.

7 Дані, конфіденційність та інтелектуальна власність

7.1. Конфіденційні дані. Заборонено вводити персональні дані студентів, закриті матеріали/іспитові завдання, службову інформацію чи комерційно чутливі дані у ГШІ-сервіси.

7.2. Права ІВ. Авторські права на студентські роботи та навчальні матеріали поважаються; використання ГШІ не змінює авторства. Викладачі інформують студентів про умови ліцензування робіт (за потреби – окремі згоди).

8 Компетентності та навчання (AI literacy)

8.1. Мінімальні результати навчання для здобувачів. Студенти демонструють:

- (i) розуміння можливостей/обмежень ГШІ;
- (ii) критичну верифікацію виходів і посилань;
- (iii) етичні та правові засади (прозорість, цитування/розкриття, конфіденційність);
- (iv) базові навички інтеграції ГШІ в робочий процес навчання.

8.2. Підвищення кваліфікації викладачів. Діють регулярні тренінги та консультації щодо дизайну завдань, оцінювання, конфіденційності, використання таксономії GAIDeT.

8.3. Інтеграція в ОП. Групи забезпечення ОП поступово інтегрують компоненти ШІ-грамотності у навчальні плани (курси/модулі).

9 Управління ризиками та інцидент-менеджмент

9.1. Типові ризики

9.1.1. Використання генеративного ШІ може призводити до появи так званих «галюцинацій» або вигаданих посилань, коли система генерує недостовірні факти чи джерела.

9.1.2. Результати роботи ГШІ можуть містити алгоритмічну упередженість, що створює ризики нерівного або некоректного представлення інформації.

9.1.3. У студентських роботах може відбуватися «підміна авторства», коли значна частина контенту створена ШІ без належного розкриття цього факту.

9.1.4. Існує ризик витоку персональних, конфіденційних або іспитових даних у разі використання публічних онлайн-сервісів без належних угод/гарантій.

9.1.5. Використання ШІ може спричиняти порушення прав інтелектуальної власності, зокрема некоректне відтворення чи модифікацію захищених матеріалів.

9.1.6. Існує небезпека надмірної залежності від інструментів «детекції ШІ», які є ненадійними і не можуть виступати єдиним доказом академічної недоброчесності.

9.1.7. Надмірне покладання на автоматизовані рішення може знижувати якість навчальних результатів і перешкоджати формуванню базових компетентностей.

9.2. Мінімізація

9.2.1. Ризики можна зменшити завдяки розробленню навчальних завдань, які ускладнюють недоброчесні практики і стимулюють самостійну роботу.

9.2.2. Важливо проводити системне навчання студентів і викладачів щодо правил відповідального використання ШІ та його обмежень.

9.2.3. В письмових роботах рекомендовано застосовувати прозорі декларації використання ШІ, що забезпечує підзвітність і відтворюваність.

9.2.4. Для роботи з чутливими даними слід використовувати лише схвалені університетом інструменти, які гарантують належний рівень захисту.

9.2.5. У критично важливих оцінюваннях застосовуються контрольовані середовища, що унеможливають несанкціоноване використання ШІ.

9.3. Повідомлення про інцидент

9.3.1. Будь-яка сторона освітнього процесу має право повідомити про підозру чи факт порушення, пов'язаного з використанням ШІ, через визначені канали університету.

9.3.2. Усі повідомлення розглядаються з дотриманням принципів неупередженості, конфіденційності та права на пояснення.

9.4. Заходи впливу

9.4.1. Зафіксовані порушення розглядаються відповідно до Кодексу академічної доброчесності університету та чинних внутрішніх положень.

9.4.2. Заходи впливу мають бути пропорційними характеру та тяжкості порушення і можуть варіюватися від попередження до дисциплінарних стягнень, передбачених правилами університету.